

ΙΖΑΜΠΕΛ
ΑΛΙΕΝΤΕ

ΒΙΟΛΕΤΑ

Μυθιστόρημα

ΒΙΟΛΕΤΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Βιολέτα**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Violeta

Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2022

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Isabel Allende

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Δέσποινα Δρακάκη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Τσίρης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Elena Giavaldi

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Amanda Arlotta

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου

© Isabel Allende, 2022

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2022, 10.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4242-6

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4243-3

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Publishes since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΙΖΑΜΠΕΛ
ΑΛΙΕΝΤΕ

ΒΙΟΛΕΤΑ

Μετάφραση: Δέσποινα Δρακάκη

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

- Ιστορίες της Εύα Λούνα*, Εκδ. Ωκεανίδα, 1989
Το επουράνιο σχέδιο, Εκδ. Ωκεανίδα, 1992
Πάουλα, Εκδ. Ωκεανίδα, 1996
Εύα Λούνα, Εκδ. Ωκεανίδα, 1998
Αφροδίτη – Ιστορίες, συνταγές και άλλα αφροδισιακά,
Εκδ. Ωκεανίδα, 1998
Κόρη της μοίρας, Εκδ. Ωκεανίδα, 2000
Φωτογραφία σε σέπια, Εκδ. Ωκεανίδα, 2001
Η πόλη των θηρίων, Εκδ. Ωκεανίδα, 2002
Το Βασίλειο του Χρυσού Δράκοντα, Εκδ. Ωκεανίδα, 2003
Η ονειρεμένη πατρίδα μου, Εκδ. Ωκεανίδα, 2004
Το δάσος των Πυγμαίων, Εκδ. Ωκεανίδα, 2004
Ζορρό – Η αρχή του θρύλου, Εκδ. Ωκεανίδα, 2005
Ινές, ψυχή μου, Εκδ. Ωκεανίδα, 2006
Όλες οι μέρες, Εκδ. Ωκεανίδα, 2008
Το νησί κάτω απ' τη θάλασσα, Εκδ. Ωκεανίδα, 2010
Το τετράδιο της Μάγια, Εκδ. Ωκεανίδα, 2012

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

- Ο Ιάπωνας εραστής*, 2016, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Το παιχνίδι του αντεροβγάλτη, 2017, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Το σπίτι των πνευμάτων, 2018, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Πέρα απ' τον χειμώνα, 2018, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Του έρωτα και της σκιάς, 2019, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Μακρύ πέταλο από θάλασσα, 2020, μτφρ. Βασιλική Κνήτου
Οι γυναίκες της ψυχής μου, 2021, μτφρ. Αγγελική Βασιλάκου

Στον Nicolás και τη Lori, σύλους των γηρατειών μου

Στον Felipe Berríos del Solar, φίλο μου πολυαγαπημένο

*Πες μου, τι σκέφτεσαι να κάνεις
με τη μοναδική άγρια και πολύτιμη ζωή σου;*

Μέρι Όλιβερ,
«The Summer Day»

Αγαπημένε μου Καμίλο,

πρόθεσή μου με αυτές τις σελίδες είναι να σου αφήσω μια μαρτυρία, διότι πιστεύω πως στο μακρινό μέλλον, όταν θα είσαι γέρος και θα με σκέφτεσαι, η μνήμη θα ξεθωριάζει, η προσοχή θα αποσπάται, κι αυτό το ελάττωμα όλο και μεγαλώνει με την ηλικία. Η ζωή μου αξίζει να ειπωθεί, όχι τόσο για τις αρετές μου όσο για τις αμαρτίες μου, πολλές από τις οποίες δεν υποψιάζεσαι. Εδώ σ' τις απαριθμώ. Θα δεις ότι η ζωή μου είναι ένα μυθιστόρημα.

Είσαι ο θεματοφύλακας των γραμμάτων μου, όπου ανιστορείται ολόκληρη η ύπαρξή μου, όμως πρέπει να κρατήσεις την υπόσχεσή σου και να τα κάψεις όταν πεθάνω, διότι είναι συναισθηματικά και, κάποιες φορές, κακόβουλα. Η συγκεκριμένη περιίληψη θα αντικαταστήσει αυτή τη γεμάτη υπερβολές αλληλογραφία.

Σ' αγαπώ περισσότερο από οποιονδήποτε σε αυτό τον κόσμο,

ΒΙΟΛΕΤΑ

Σάντα Κλάρα, Σεπτέμβριος 2020

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η Εξορία

(1920-1940)

Ηρθα στον κόσμο μια Παρασκευή του 1920 με καταιγίδα, τη χρονιά του λοιμού. Το βράδυ της γέννησής μου είχε κοπεί το ρεύμα, όπως συνέβαινε συνήθως με τις καταιγίδες, και είχαν ανάψει κεριά και λάμπες κηροζίνης, που είχαν πάντα πρόχειρες για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Η Μαρία Γκράσια, η μητέρα μου, ένιωσε τις ωδίνες, που τόσο καλά γνώριζε, αφού είχε γεννήσει πέντε γιους, και αφέθηκε στον πόνο, παραιτημένη, για να φέρει στον κόσμο ένα ακόμα αρσενικό με τη βοήθεια των αδερφών της, οι οποίες την είχαν βοηθήσει στη μετάβαση αυτή κάμποσες φορές και δεν ταράζονταν. Ο οικογενειακός γιατρός εδώ κι εβδομάδες δούλευε ακατάπαυστα σε κάποιο από τα νοσοκομεία εκστρατείας, και τους φάνηκε απερίσκεπτο να τον καλέσουν για κάτι τόσο τετριμμένο όπως μια γέννα. Σε προηγούμενες περιπτώσεις βασίζονταν στη βοήθεια μιας μαμής, της ίδιας πάντα, όμως η γυναίκα ήταν ένα από τα πρώτα θύματα της γρίπης και δε γνώριζαν κάποια άλλη.

Η μητέρα μου υπολόγιζε πως είχε περάσει ολόκληρη την ενήλικη ζωή της έγκυος, λεχώνα ή ξαπλωμένη εξαιτίας μιας ξαφνικής αποβολής. Ο μεγάλος της γιος, ο Χοσέ Αντόνιο, είχε κλείσει τα δεκαεπτά, γι' αυτό ήταν σίγουρη, διότι γεννήθηκε τη χρονιά ενός από τους χειρότερους σεισμούς, που γκρέμι-

σε τη μισή χώρα και άφησε πίσω του χιλιάδες νεκρούς, όμως δε θυμόταν με ακρίβεια την ηλικία των υπόλοιπων γιων της, ούτε πόσες ατυχείς εγκυμοσύνες είχε περάσει. Η καθεμία τη σακάτευε για μήνες και η κάθε γέννα την άφηνε εξαντλημένη και μελαγχολική για πολύ καιρό. Πριν παντρευτεί, ήταν η πιο όμορφη νεαρή της πρωτεύουσας· λυγερή, με ένα αλησμόνητο πρόσωπο όλο πράσινα μάτια και διάφανο δέρμα, όμως οι απαιτήσεις της μητρότητας είχαν παραμορφώσει το σώμα της και είχαν στραγγίξει την ψυχή της.

Θεωρητικά, αγαπούσε τους γιους της, όμως, στην πράξη, προτιμούσε να τους κρατά σε μια σχετική απόσταση, διότι η ενέργεια αυτής της αγέλης αγοριών τάραζε σαν πολεμική σύρραξη το μικρό της θηλυκό βασίλειο. Κάποτε παραδέχτηκε στον εξομολογητή της ότι ήταν στιγματισμένη να γεννάει αρσενικά σαν κατάρα από τον Διάβολο. Για μετάνοια αναγκάστηκε να λέει καθημερινά ένα ροζάριο για δύο ολόκληρα χρόνια και να κάνει μια σημαντική δωρεά για την αναστήλωση της εκκλησίας. Ο σύζυγός της της απαγόρευσε να εξομολογηθεί ξανά.

Υπό την επίβλεψη της θείας Πιλάρ, ο Τορίτο, το παιδί για όλες τις δουλειές, σκαρφάλωσε σε μια σκάλα και έδωσε τα σχοινιά, τα οποία φυλούσαν σε μια ντουλάπα για τέτοιες περιπτώσεις, σε δύο ατσάλινους γάντζους που είχε στερεώσει ο ίδιος στο ταβάνι. Η μητέρα μου, με το νυχτικό, γονατιστή, κρατώντας σε κάθε χέρι ένα σχοινί, έσπρωχνε για ένα διάστημα που της φάνηκε αιώνας, βλαστημώντας με βρισιές πειρατή που δε χρησιμοποιούσε ποτέ άλλοτε. Η θεία Πία, γονατισμένη ανάμεσα στα πόδια της, ήταν έτοιμη να υποδεχτεί το νεογέννητο προτού ακουμπήσει στο έδαφος. Είχε έτοιμες τις εγχύσεις τσουκνίδας, αρτεμισίας και απήγανου για μετά τον τοκετό. Η βουή της καταιγίδας, που έσκαγε πάνω στα παντζούρια και έσπαγε κομμάτια της στέγης, έπνιγε τα μουγκρητά και τη μακρά τελική κραυγή, όταν εμφανίστηκα πρώτα με το κεφάλι και, ύστερα, με το σώμα μου καλυμμένο με βλέν-

να και αίμα, έτσι που γλίστρησα ανάμεσα από τα χέρια της θείας μου και προσγειώθηκα στο ξύλινο πάτωμα.

«Πία, τι αδέξια που είσαι!» φώναξε η Πιλάρ σηκώνοντάς με. «Είναι κορίτσι!» πρόσθεσε έκπληκτη.

«Δεν είναι δυνατόν, ψάξ' την καλά», μουρμούρισε εξαντλημένη η μητέρα μου.

«Αφού σου λέω, αδερφή, δεν έχει τσουτσούνι», απάντησε η άλλη.

Ο πατέρας μου γύρισε στο σπίτι αργά εκείνο το βράδυ, μετά το δείπνο και αρκετές παρτίδες *μπρίσκα** στη λέσχη, και πήγε κατευθείαν στο δωμάτιό του για να γδυθεί και να κάνει μια εντριβή με αλκοόλ για λόγους ασφαλείας πριν χαιρετήσει την οικογένεια. Ζήτησε από την υπηρέτρια που είχε βάρδια ένα ποτήρι μπράντι –της οποίας δεν της πέρασε από τον νου να του πει το νέο, επειδή δεν ήταν συνηθισμένη να μιλάει στο αφεντικό–, και πήγε να χαιρετήσει τη γυναίκα του. Η μεταλλική μυρωδιά του αίματος τον προειδοποίησε για το γεγονός πριν περάσει το κατώφλι. Βρήκε τη μητέρα μου να ξεκουράζεται στο κρεβάτι, αναποκοκκινισμένη, με τα μαλλιά της ιδρωμένα, και ένα καθαρό νυχτικό. Τα σχοινιά της οροφής και οι βρόμικοι κουβάδες είχαν ήδη αφαιρεθεί.

«Γιατί δε με ειδοποιήσατε!» αναφώνησε αφού φίλησε τη γυναίκα του στο μέτωπο.

«Και πώς ήθελες να το κάναμε; Ο σοφέρ ήταν μαζί σου, και καμιά από εμάς δε θα έβγαινε με τα πόδια με τέτοια καταιγίδα, έστω κι αν οι οπλισμένοι γοργίλλες σου μας άφηναν να περάσουμε», απάντησε η Πιλάρ σε διόλου φιλικό τόνο.

«Είναι κορίτσι, Αρσένιο. Επιτέλους έχεις μια κόρη», πα-

---

* brisca: παιχνίδι με χαρτιά της ισπανικής τράπουλας που παίζεται με 2, 3 4 ή 6 άτομα, στις τελευταίες δύο περιπτώσεις σε ζευγάρια. (Σ.τ.Μ.)

ρενέβη η Πία, δείχνοντας το μπογαλάκι που κρατούσε στην αγκαλιά της.

«Δόξα τω Θεώ!» μουρμούρισε ο πατέρας μου, όμως το χαμόγελό του έσβησε όταν είδε το πλάσμα που βρισκόταν μέσα στο διπλωμένο σάλι. «Έχει ένα αυγό στο μέτωπο!»

«Μην ανησυχείς. Μερικά παιδιά γεννιούνται έτσι, και σε μερικές μέρες γίνονται κανονικά. Είναι σημάδι ευφυΐας», αυτοσχεδίασε η Πιλάρ, για να μην του πει πως η κόρη του, ερχόμενη στη ζωή, είχε προσγειωθεί στο πάτωμα με το κεφάλι.

«Πώς θα τη βγάλετε;» ρώτησε η Πία.

«“Βιολέτα”», είπε η μητέρα μου με σιγουριά, χωρίς να δώσει την ευκαιρία στον σύζυγό της να παρεμβεί.

Είναι το ένδοξο όνομα της προγιαγιάς από την πλευρά της μητέρας, που κέντησε το έμβλημα της πρώτης σημαίας της Ανεξαρτησίας, τον 19ο αιώνα.

Η πανδημία δεν είχε ξαφνιάσει την οικογένειά μου. Μόλις κυκλοφόρησε η φήμη για τους ετοιμοθάνατους που σέρνονταν στα δρομάκια του λιμανιού και για τον ανησυχητικό αριθμό των μπλαβιασμένων σωμάτων στο νεκροτομείο, ο πατέρας μου, ο Αρσένιο ντελ Βάγιε, υπολόγισε ότι ο λοιμός δε θα αργούσε πάνω από δύο μέρες να φτάσει στην πρωτεύουσα, και δεν έχασε την ψυχραιμία του, επειδή τον περίμενε. Είχε προετοιμαστεί για αυτό το ενδεχόμενο με τη σπουδή που εφάρμοξε σε όλα, και του είχε χρησιμεύσει για τις δουλειές του και για να βγάλει χρήματα. Ήταν ο μόνος από τα αδέρφια του που όδευε να ανακτήσει το γόητρο του πλούσιου που διέκρινε τον προπάππου μου και το οποίο είχε κληρονομήσει ο παππούς μου, όμως αυτό χάθηκε με τα χρόνια, επειδή απέκτησε υπερβολικά πολλά παιδιά και επειδή ήταν τίμιος. Από τα δεκαπέντε παιδιά που απέκτησε αυτός ο παππούς παρέμεναν ζωντανά έντεκα, σεβαστός αριθμός που αποδείκνυε το σθένος του αίματος των Ντελ Βάγιε, όπως κοκορευό-

ταν ο πατέρας μου, όμως χρειαζόταν προσπάθεια και χρήμα για να συντηρήσεις μια τόσο πολυμελή οικογένεια, και η περιουσία εξανημίστηκε.

Προτού πει με το όνομά της την ασθένεια ο Τύπος, ο πατέρας μου ήξερε ήδη πως επρόκειτο για την ισπανική γρίπη, διότι ενημερωνόταν για τις παγκόσμιες ειδήσεις από τις ξένες εφημερίδες, που έφταναν με καθυστέρηση στη Λέσχη της Ένωσης, όμως περιείχαν περισσότερες πληροφορίες από ό,τι οι ντόπιες, και από έναν ραδιοπομπό που είχε κατασκευάσει ο ίδιος ακολουθώντας τις οδηγίες ενός εγχειριδίου, με τον οποίο κρατούσε επαφή με άλλους ερασιτέχνες, κι έτσι, ανάμεσα στα παράσιτα και τα σφυρίγματα των βραχέων, αντιλήφθηκε τις πραγματικές διαστάσεις της πανδημίας σε άλλα μέρη. Είχε παρακολουθήσει την επέλαση του ιού από τις αρχές, και ήξερε ότι κάλπαζε σε Ευρώπη και Ηνωμένες Πολιτείες, κι έτσι συμπέρανε πως, εάν οι συνέπειες ήταν τόσο τραγικές στις πολιτισμένες χώρες, ήταν αναμενόμενο στη δική μας, όπου οι πόροι ήταν πιο περιορισμένοι και ο κόσμος πιο αδαής, τα πράγματα να είναι χειρότερα.

Η ισπανική γρίπη, η «γρίπη», για συντομία, ήρθε με σχεδόν δύο χρόνια καθυστέρηση. Σύμφωνα με την επιστημονική κοινότητα, είχαμε γλιτώσει τη μόλυνση χάρη στη γεωγραφική απομόνωση, το φυσικό σύνορο της οροσειράς από τη μια πλευρά, και του ωκεανού από την άλλη, το καλό κλίμα, και την απόσταση, που μας προστάτευε από την άσκοπη μετακίνηση μολυσμένων ξένων, όμως η πλειοψηφία του κόσμου το απέδωσε στη μεσολάβηση του πατέρα Χουάν Κιρόγα, προς τιμήν του οποίου διοργανώνονταν προληπτικές λιτανείες. Είναι ο μόνος άγιος που αξίζει να τιμάται, επειδή σε θέμα θανάτων δεν του παραβγαίνει κανείς, κι ας μην τον έχει εντάξει το Βατικανό στον Κανόνα. Παρ' όλα αυτά, το 1920 ο ιός έφτασε με κάθε μεγαλοπρέπεια και με τέτοια ορμή, που κανένας δε φανταζόταν, και γκρέμισε τις επιστημονικές και τις θεολογικές θεωρίες.

Ο λοιμός άρχιζε με μια θανατερή παγωμάρα, που τίποτα δεν μπορούσε να την κατευνάσει, το έλος του πυρετού, τη μέγγενη του πονοκεφάλου, το φλογερό κάψιμο των ματιών και του λαιμού, το παραλήρημα με το φοβερό θέαμα του θανάτου να παραφυλάει μισό μέτρο μακριά. Το δέρμα έπαιρνε μια μπλε απόχρωση ολοένα και πιο σκούρα, τα πόδια και τα χέρια γίνονταν μαύρα, ο βήχας εμπόδιζε την αναπνοή, ένας ματωμένος αφρός πλημμύριζε τα πνευμόνια, το θύμα αγκομαχούσε εναγωνίως και το τέλος ερχόταν από ασφυξία. Οι πιο τυχεροί πέθαιναν σε μόλις λίγες ώρες.

Ο πατέρας μου υποπτευόταν, δικαιολογημένα, ότι στον πόλεμο στην Ευρώπη η γρίπη είχε προκαλέσει μεγαλύτερη θνησιμότητα μεταξύ των στριμωγμένων στα χαρακώματα στρατιωτών που δεν είχαν τη δυνατότητα να αποφύγουν τη μόλυνση απ' ό,τι οι σφαίρες και τα αέρια μουστάρδας. Με την ίδια σφοδρότητα ρήμαξε τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Μεξικό, κι ύστερα εξαπλώθηκε και στη Νότιο Αμερική. Οι εφημερίδες έγραφαν πως στις άλλες χώρες τα πτώματα στοιβάζονταν σαν κούτσουρα στους δρόμους, διότι δεν υπήρχε χρόνος ούτε επαρκή νεκροταφεία για να τα θάψουν, πως το ένα τρίτο της ανθρωπότητας είχε μολυνθεί και τα θύματα ήταν περισσότερα από πενήντα εκατομμύρια, όμως οι ειδήσεις ήταν τόσο αντικρουόμενες, όπως και οι φοβερές φήμες που κυκλοφορούσαν. Είχαν περάσει δεκαοκτώ μήνες από την υπογραφή της Ανακωχής, που έβαλε τέλος στα τέσσερα τρομερά χρόνια του Μεγάλου Πολέμου στην Ευρώπη, και το πραγματικό εύρος της πανδημίας μόλις είχε αρχίσει να αναγνωρίζεται, καθώς η στρατιωτική λογοκρισία το είχε αποκρύψει. Καθένα έθνος δεν παραδεχόταν τον αριθμό των απωλειών του· μόνο η Ισπανία, η οποία παρέμεινε ουδέτερη στη σύρραξη, μετέδιδε ειδήσεις σχετικά με την ασθένεια, και γι' αυτό κατέληξαν να την αποκαλούν «ισπανική γρίπη».

Προηγουμένως, οι άνθρωποι στη χώρα μας εξολοθρεύονταν από τις ίδιες πάντα αιτίες, δηλαδή ανεπανόρθωτη φτώ-

χεια, κακές συνήθειες, διαμάχες, ατυχήματα, μολυσμένο νερό, τύφο και φθορά των ετών. Ήταν μια φυσική διαδικασία, που έδινε χρόνο για αξιοπρεπείς ταφές, αλλά με την άφιξη της γρίπης, που επιτέθηκε με την αγριότητα τίγρης, χρειάστηκε να αφήσουν στην άκρη την παρηγοριά των ετοιμοθάνατων και τις τελετουργίες του πένθους.

Οι πρώτες περιπτώσεις ανιχνεύτηκαν στους οίκους ανοχής του λιμανιού στα τέλη του φθινοπώρου, όμως κανείς, εκτός από τον πατέρα μου, δεν τους έδωσε τη δέουσα προσοχή, καθώς τα θύματα ήταν θηλυκά αμφιβόλου ηθικής, εγκληματίες και βαποράκια. Είπαν πως ήταν κάποιο άσχημο αφροδίσιο που το είχαν φέρει από την Ινδονησία περαστικοί ναυτικοί. Πολύ σύντομα, παρ' όλα αυτά, ήταν αδύνατο να κρύψουν τη γενική δυστυχία και δε γινόταν πια να συνεχίσουν να κατηγορούν την ακολασία και την ανέμελη ζωή, διότι το κακό δεν έκανε διακρίσεις ανάμεσα σε αμαρτωλούς και ενάρετους. Ο ιός νίκησε τον πατέρα Κιρόγα και παρήλαυσε αχαλίνωτος, ορμώντας με λύσσα σε παιδιά και γέρους, φτωχούς και πλούσιους. Όταν ολόκληρος ο θίασος της οπερέτας και αρκετά μέλη του Κογκρέσου αρρώστησαν, οι φυλλάδες ανακοίνωσαν ότι είχε έρθει η Αποκάλυψη, και τότε η κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει τα σύνορα και να ελέγξει τα λιμάνια. Πλέον όμως ήταν αργά.

Οι λειτουργίες με τρεις κληρικούς και τα κρεμασμένα στο λαιμό σακουλάκια με καμφορά για να μην κολλήσουν δε χρησιμοποιούν καθόλου. Ο χειμώνας που πλησίαζε και οι πρώτες βροχές χειροτέρευσαν την κατάσταση. Χρειάστηκε να σθηθούν αυτοσχέδια νοσοκομεία εκστρατείας σε γήπεδα, νεκροτομεία στα ψυγεία του δημοτικού σφαγείου και ομαδικοί τάφοι, όπου έβαζαν τα πτώματα των φτωχών και τα σκέπαζαν με ασβέστη. Όπως ήταν πια γνωστό, η ασθένεια έμπαινε από τη μύτη και το στόμα και δεν οφειλόταν στο τσίμπημα των κουνουπιών ή σε σκουλήκι στο έντερο, όπως πίστευε ο πολύς κόσμος, γι' αυτό επιβλήθηκε η χρήση μάσκας, όμως

οι μάσκες δεν επαρκούσαν ούτε για το υγειονομικό προσωπικό, που μαχόταν στην πρώτη γραμμή, πόσο μάλλον για τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Ο Πρόεδρος της χώρας, γιος Ιταλών μεταναστών πρώτης γενιάς, με προοδευτικές ιδέες, είχε εκλεγεί λίγους μήνες νωρίτερα με την ψήφο της ανερχόμενης μεσαίας τάξης και των εργατικών συνδικάτων. Ο πατέρας μου, όπως όλο το σόι των Ντελ Βάγιε και οι φίλοι και οι γνωστοί του, ήταν δύσπιστος απέναντί του λόγω των μεταρρυθμίσεων που σκεφτόταν να επιβάλει –καθόλου συμφέρουσες για τους συντηρητικούς–, αλλά και επειδή ήταν ένας νεοφερμένος χωρίς καστιλιάνικο-βάσκινο επίθετο από τα παλιά, όμως συμφωνούσε με τον τρόπο που αντιμετώπισε την καταστροφή. Η πρώτη εντολή ήταν να κλειστούν όλοι στα σπίτια τους για να μην κολλήσουν, όμως, επειδή κανείς δεν την ακολούθησε, ο Πρόεδρος κήρυξε τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, επέβαλε στους πολίτες απαγόρευση κυκλοφορίας τη νύχτα αλλά και κατά τη διάρκεια της ημέρας χωρίς λόγο, με πρόστιμα, συλλήψεις και, σε αρκετές περιπτώσεις, βουρδουλιές.

Έκλεισαν τα σχολεία, τα εμπορικά καταστήματα, τα πάρκα και άλλα μέρη όπου συγκεντρωνόταν συνήθως κόσμος, συνέχισαν όμως να λειτουργούν κάποιες δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες, φορηγά και τρένα που προμήθευαν τις πόλεις, και οι κάβες, διότι υπέθεταν ότι το αλκοόλ, μαζί με τεράστιες δόσεις ασπιρίνης, σκότωνε το κακό. Κανένας δε μετρούσε τους νεκρούς που δηλητηριάζονταν από αυτό τον συνδυασμό οινοπνεύματος και ασπιρίνης, όπως επεσήμανε η θεία μου η Πία, που δεν έβαζε γουλιά αλκοόλ στο στόμα της και δεν πίστευε καθόλου στα γιατρικά του φαρμακείου. Η αστυνομία δεν μπορούσε να αντεπεξέλθει στην επιβολή της υπακοής και στην πρόληψη εγκλημάτων, όπως φοβόταν ο πατέρας μου, και χρειάστηκε να καταφύγουν στον στρατό για να περιπολούν τους δρόμους, παρά την καλή φήμη που είχαν ως νταήδες. Αυτό προκάλεσε συναγερμό στα κόμματα της αντι-

πολίτευσης αλλά και μεταξύ των διανοούμενων και των καλλιτεχνών, που δεν ξεχνούσαν τη σφαγή των απροστάτευτων εργαζόμενων που είχε διαπράξει ο στρατός πριν από χρόνια, μεταξύ των οποίων βρίσκονταν γυναίκες και παιδιά, καθώς και άλλες περιπτώσεις στις οποίες είχαν ριχτεί με τα κλομπ εναντίον του άμαχου πληθυσμού, σαν να ήταν ξένοι εχθροί.

Το άβατο του πατέρα Χουάν Κιρόγα γέμισε με ευσεβείς που αναζητούσαν γιατροιά από τη γοίτη, και, σε πολλές περιπτώσεις, έτσι έγινε· οι σκεπτικιστές, που δε λείπουν ποτέ, είπαν ότι, εάν οι δυνάμεις του αρρώστου επαρκούσαν για να ανέβει τα τριάντα δύο σκαλοπάτια μέχρι το παρεκκλήσι στον λόφο του Σαν Πέδρο, τότε είχε ήδη γίνει καλά. Αυτό δεν αποθάρρυνε τους πιστούς. Παρόλο που οι δημόσιες συναθροίσεις ήταν απαγορευμένες, συγκεντρώθηκε αυθόρμητα ένα πλήθος ανθρώπων, με δύο επισκόπους επικεφαλής, με πρόθεση να πάνε στο άβατο, όμως αυτό διαλύθηκε με κοντακιές και σφαίρες από τους στρατιώτες. Σε λιγότερο από δεκαπέντε λεπτά άφησαν πίσω τους δύο νεκρούς κι εξήντα τρεις τραυματίες, ένας από τους οποίους έσβησε το ίδιο βράδυ. Η επίσημη διαμαρτυρία των επισκόπων αγνοήθηκε από τον Πρόεδρο της κυβέρνησης, που δε δέχτηκε τους ιεράρχες στο γραφείο του και τους απάντησε γραπτώς, διά μέσου του γραμματέα του, ότι «όποιος παραβεί τον νόμο θα τιμωρηθεί αυστηρά, ακόμα κι αν είναι ο Πάπας». Κανείς πια δεν ήθελε να επαναλάβει το προσκύνημα.

Στην οικογένειά μας δε νόσησε ούτε ένας, επειδή, πριν από την άμεση παρέμβαση της κυβέρνησης, ο πατέρας μου είχε λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ακολουθώντας τον τρόπο με τον οποίο μάχονταν άλλες χώρες εναντίον της πανδημίας. Επικοινωνήσε μέσω του ραδιοπομπού του με τον επιστάτη του

πριονιστηρίου του, έναν έμπιστο Κροάτη μετανάστη, και του ζήτησε να του στείλει από τον Νότο δύο από τους καλύτερους ξυλοκόπους του. Τους όπλισε με τουφέκια τόσο παλιά, που ούτε ο ίδιος ήξερε να χρησιμοποιήσει, εγκατέστησε έναν σε κάθε είσοδο της ιδιοκτησίας του και τους ανέθεσε το έργο να εμποδίζουν να μπει ή να βγει οποιοσδήποτε άλλος εκτός από εκείνον ή τον μεγάλο μου αδερφό. Ήταν μια διόλου πρακτική διαταγή, διότι, λογικά, δεν επρόκειτο να συλλάβουν με πυροβολισμούς τα μέλη της οικογένειας, η παρουσία όμως αυτών των αντρών θα απέτρεπε τους κλέφτες. Οι ξυλοκόποι, μεταμορφωμένοι από τη μια στιγμή στην άλλη σε ένοπλους φρουρούς, δεν έμπαιναν στο σπίτι· κοιμόνταν σε αχυρόστρωμα στον στάβλο, έτρωγαν από δίσκους που τους έδινε η μαγείρισσα από ένα παράθυρο, και έπιναν το απόσταγμα προφύλαξης που τους χορηγούσε απεριόριστα ο πατέρας μου, μαζί με χούφτες ασπιρίνες, για να προστατευτούν από το κακό.

Για τη δική του προστασία, ο πατέρας μου αγόρασε ένα λαθραίο εγγλέζικο περίστροφο Webley, που είχε αποδειχτεί αποτελεσματικό στον πόλεμο, και βάλθηκε να κάνει εξάσκηση στη σκοποβολή στην αυλή υπηρεσίας, τρομάζοντας τις κόττες. Στην πραγματικότητα, δε φοβόταν τόσο τον ιό, όσο τους απελτισμένους ανθρώπους. Υπό κανονικές συνθήκες υπήρχαν πάρα πολλοί άστεγοι, ζητιάνοι και κλέφτες στην πόλη. Εάν επαναλαμβάνονταν όσα συνέβησαν αλλού, η ανεργία θα αυξανόταν, θα παρουσιάζονταν ελλείψεις σε τρόφιμα και θα άρχιζε ο πανικός· στην περίπτωση αυτή, ακόμη και οι κάπως έντιμοι άνθρωποι, οι οποίοι μέχρι τότε περιοριζόνταν στις διαμαρτυρίες μπροστά στο Κογκρέσο απαιτώντας εργασία και δικαιοσύνη, θα κατέφευγαν στο έγκλημα, όπως και τότε που οι πεινασμένοι και εξοργισμένοι απολυμένοι ανθρωκωρύχοι από τον Βορρά εισέβαλαν στην πόλη μεταδίδοντας τον τύφο.

Ο πατέρας μου αγόρασε προμήθειες για να περάσουμε τον χειμώνα: σακιά με πατάτες, αλεύρι, ζάχαρη, λάδι, ρύζι και

όσπρια, καρύδια, αρμαθιές σκόρδα, αποξηραμένα κρέατα και καφάσια με φρούτα και λαχανικά για να κάνουμε κονσέρβες. Τους τέσσερις γιους του, ο μικρότερος από τους οποίους μόλις είχε κλείσει τα δώδεκα, τους έστειλε νότια, προτού το Κολέγιο «Άγιος Ιγνάτιος» διακόψει τα μαθήματα με εντολή της κυβέρνησης, όμως ο Χοσέ Αντόνιο παρέμεινε στην πρωτεύουσα διότι θα έμπαινε στο πανεπιστήμιο μόλις ο κόσμος γινόταν και πάλι κανονικός. Τα ταξίδια ακυρώθηκαν, όμως τα αδέρφια μου κατάφεραν να πάρουν ένα από τα τελευταία επιβατηγά τρένα, που τους πήγε ως τον σταθμό του Σαν Μπαρτολομέ, όπου τους περίμενε ο Μάρκο Κουσάνοβιτς, ο Κροάτης επιστάτης, με εντολές να τους βάλει να δουλέψουν δίπλα στους σκληροτράχηλους ξυλοκόπους της περιοχής. Όχι παιδιάστικα πράγματα. Έτσι θα παρέμεναν απασχολημένοι και υγιείς και, επ' ευκαιρία, θα αποφεύγονταν οι οχλήσεις στο σπίτι.

Η μητέρα μου, οι δύο αδερφές της, Πία και Πιλάρ, και οι κοπέλες της υπηρεσίας του σπιτιού έλαβαν διαταγή να παραμείνουν μέσα και να μη βγαίνουν επ' ουδενί λόγω. Η μητέρα μου είχε αδύναμα πνευμόνια, εξαιτίας μιας φυματίωσης στα νιάτα της, ήταν ευαίσθητη και δε γινόταν να διακινδυνεύσει να εκτεθεί και να κολλήσει τη γρίπη.

Η πανδημία δε διαφοροποίησε ιδιαίτερα τη ρουτίνα του κλειστού σύμπαντος του σπιτιού μας. Η κεντρική πόρτα, από σκαλιστό μαόνι, οδηγούσε σε έναν ευρύχωρο σκοτεινό διάδρομο που σε πήγαινε στα δύο σαλόνια, τη βιβλιοθήκη, την καλή τραπεζαρία για τους καλεσμένους, την αίθουσα μπιλιάρδου και μια άλλη κλειστή, την οποία ονόμαζαν «γραφείο», διότι περιείχε πέντε-έξι μεταλλικά έπιπλα γεμάτα έγγραφα, με τα οποία δεν είχε ασχοληθεί κανείς από αμνημονεύτων χρόνων. Το δεύτερο μέρος του σπιτιού χωριζόταν από το πρώτο από ένα αίθριο με πορτογαλικά πλακάκια, ένα μαυριτά-

νικο σιντριβάνι ο μηχανισμός του οποίου δε λειτουργούσε, και πληθώρα καμέλιες φυτεμένες σε γλάστρες. Αυτά τα λουλούδια έδωσαν στην οικία το όνομά της: η έπαυλη με τις καμέλιες. Στις τρεις πλευρές του αίθριου υπήρχε μια γαλαρία από λοξότοιμητο γυαλί που συνέδεε τα δωμάτια καθημερινής χρήσης: τραπεζαρία, αίθουσα παιχνιδιών, ραψίματος, υπνοδωμάτια και μπάνια. Η γαλαρία ήταν δροσερή το καλοκαίρι, και τον χειμώνα ζεσταινόταν λίγο ή πολύ με τα ξυλοκάρβουνα. Το τελευταίο μέρος του σπιτιού ήταν το βασιλείο της υπηρεσίας και των ζώων. Εκεί βρισκόταν η κουζίνα, οι σκάφες για το πλύσιμο, τα κελάρια, ο στάβλος και η σειρά των μίζερων θαλάμων όπου κοιμόνταν οι υπηρέτριες. Η μητέρα μου είχε μπει σε αυτή την τρίτη αυλή ελάχιστα φορές.

Η ιδιοκτησία ανήκε στους, από την πλευρά του πατέρα μου, παππούδες μου, και, όταν εκείνοι πέθαναν, ήταν το μόνο σημαντικό πράγμα που έμεινε στα παιδιά τους. Η αξία της, χωρισμένη σε έντεκα μέρη, σήμαινε πολύ μικρή αναλογία για τον καθένα. Ο Αρσένιο, ο μόνος με όραμα για το μέλλον, προσφέρθηκε να αγοράσει το μερίδιο από τα αδέρφια του, σε μικρές δόσεις. Αρχικά, οι άλλοι το εξέλαβαν ως χάρη, δεδομένου ότι το παλιό αρχοντικό παρουσίαζε μυριάδες δομικά προβλήματα, όπως τους εξήγησε ο πατέρας μου. Κανένας σωστός στα μυαλά του δε θα ζούσε εκεί, εκείνος όμως χρειαζόταν χώρο για τα παιδιά του και για αυτά που θα έρχονταν, μαζί με την πεθερά του, που ήταν ήδη πολύ ηλικιωμένη, και τις αδερφές της συζύγου του, δύο γεροντοκόρες που εξαρτιόνταν από τη φιλανθρωπία του. Αργότερα, όταν άρχισε να καθυστερεί τις δόσεις του ποσού που είχε υποσχεθεί και, τελικά, σταμάτησε εντελώς να πληρώνει, η σχέση με τα αδέρφια του επιδεινώθηκε. Πρόθεσή του δεν ήταν να τους εξαπατήσει. Του προέκυψαν οικονομικές ευκαιρίες στις οποίες αποφάσισε να εμπλακεί, και υποσχέθηκε στον εαυτό του ότι θα τους πλήρωνε τα υπόλοιπα με τόκους· τα χρόνια όμως, από τη μία αναβολή στην άλλη, πέρασαν, μέχρι που το χρέος ξεχάστηκε.

Το κτίσμα ήταν πραγματικά ένα κακοδιατηρημένο ερείπιο, το οικόπεδο όμως καταλάμβανε μισό τετράγωνο και είχε είσοδο από δύο δρόμους. Θα ήθελα να έχω μια φωτογραφία να σου δείξω, Καμίλο, γιατί η ζωή μου και οι αναμνήσεις μου ξεκινούν εκεί. Το αρχοντικό είχε χάσει τη λάμψη που το διέκρινε κάποτε, πριν από την οικονομική κατάρρευση, όταν ο παππούς βασίλευε ακόμη σε μια φυλή πολλών παιδιών και έναν στρατό οικιακών βοηθών και κηπουρών, που διατηρούσαν το σπίτι άψογο και τον κήπο έναν παράδεισο λουλουδιών και οπωροφόρων δέντρων, με ένα γυάλινο θερμοκήπιο όπου μεγάλωναν ορχιδέες από άλλα κλίματα, και τέσσερα μαρμάρινα αγάλματα της ελληνικής μυθολογίας, όπως έκαναν τότε οι οικογένειες με ιστορία, γλυπτά από τους ίδιους ντόπιους τεχνίτες που λάβευαν τις ταφόπλακες στο νεκροταφείο. Οι παλιοί κηπουροί δεν υπήρχαν πια, και οι καινούργιοι ήταν, σύμφωνα με τον πατέρα μου, ένα τσούρμο τεμπελαχανάδες. «Με τον ρυθμό που πάμε, τα ζιζάνια θα καταπιούν το σπίτι», επαναλάμβανε, αλλά δεν έκανε τίποτα για να επιλύσει την κατάσταση. Η φύση τού φαινόταν πολύ όμορφη για να τη θαυμάζει από μακριά, δεν άξιζε όμως την προσοχή του, η οποία ήταν πιο χρήσιμη σε πιο επικερδή θέματα. Η προοδευτική καταστροφή του ακινήτου τον ανησυχούσε λίγο, διότι σκόπευε να παραμείνουν εκεί μόνο για όσο ήταν απαραίτητο· το σπίτι δεν άξιζε τίποτα, η γη όμως ήταν εξαιρετική. Σχεδίασε να το πουλήσει όταν θα είχε αποκτήσει την αξία που του άρμοζε, ακόμα κι αν χρειαζόταν να περιμένει χρόνια. Το μότο του ήταν εντελώς κλισέ: αγόρασε φτηνά και πούλα ακριβά.

Η ανώτερη τάξη μετακόμιζε στα προάστια, μακριά από δημόσια κτίρια, αγορές και πλατείες γεμάτες σκόνη και περιστερία. Υπήρχε ένας πυρετός κατεδάφισης σπιτιών σαν αυτό για να χτίσουν κτίρια γραφείων ή διαμερισμάτων για τη μεσαία τάξη. Η πρωτεύουσα ήταν, και συνεχίζει να είναι, μία από τις πιο ταξικά διαχωρισμένες πόλεις στον κόσμο, και, καθώς οι κατώτερες τάξεις καταλάμβαναν αυτούς τους δρόμους, που

υπήρξαν οι κεντρικοί από τα χρόνια του Αποικισμού, ο πατέρας μου θα έπρεπε να μετακινήσει την οικογένειά του για να μην ξεπέσει στα μάτια των φίλων και των γνωστών του. Κατόπιν απαίτησης της μητέρας μου, εκσυγχρόνισε το σπίτι με ηλεκτρικό ρεύμα και έφτιαξε τουαλέτες, ενώ τα υπόλοιπα συνέχισαν να υποβαθμίζονται σιωπηλά.

ΜΙΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ
ΜΙΑ ΖΩΗ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΙΑ ΑΞΕΧΑΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Βιολέτα ήρθε στον κόσμο εν μέσω μιας καταιγίδας το 1920. Ήταν η πρώτη κόρη μιας οικογένειας που είχε ήδη πέντε ζωνρά αγόρια. Από την αρχή, η ζωή της σηματοδεύτηκε από ξεχωριστά γεγονότα: οι αναταράξεις του Μεγάλου Πολέμου ήταν ακόμη αισθητές, όταν η ισπανική γρίπη έφτασε στις ακτές της Λατινικής Αμερικής, όπου ήταν η πατρίδα της, σχεδόν ταυτόχρονα με τη γέννησή της.

Σε ένα γράμμα που η Βιολέτα γράφει στο πιο αγαπημένο της πρόσωπο ξεδιπλώνει την ιστορία της ζωής της, που καλύπτει εκατό χρόνια με αβάσταχτους καημούς και παθιασμένους έρωτες, πλούτη και φτώχεια, τρομερές απώλειες και μεγάλες χαρές. Η διαδρομή της ξετυλίχτηκε παράλληλα με τις ιστορικές εξελίξεις ενός ολόκληρου αιώνα και διαμορφώθηκε από τον αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών, την άνοδο και την πτώση τυράννων και, εντέλει, όχι από μία αλλά από δύο πανδημίες.

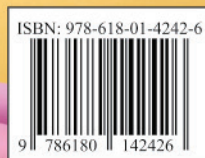
Μέσα από τα μάτια μιας γυναίκας η οποία, χάρη στο ακατάβλητο πάθος, την αποφασιστικότητα και το χιούμορ της, κατάφερε να επιβιώσει σε ταραγμένους καιρούς, η Ιζαμπέλ Αλιέντε μάς προσφέρει για άλλη μια φορά ένα έπος που εμπνέει αλλά και συγκινεί.

Δραματικές εξελίξεις ελλοχεύουν σε κάθε σελίδα, ενώ η Λατινική Αμερική ταλαντεύεται ανάμεσα στον κομμουνισμό και τον φασισμό στο φόντο. Αυτό το τολμηρό μυθιστόρημα αποτυπώνει το πώς οι ζωές των ανθρώπων είναι στο έλεος της Ιστορίας.
Daily Mail

Καθηλωτικό από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα.
The Sunday Telegraph

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧΗΣΗΣ: 25967

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ